

KONST. M. G. S.
Försof
Ell En
HISTORISK, GEOMETRISK och PHYSICO-OECONOMISK
Beskrifning
Öfver

PEDERSÖRE
BOKN i ÖSKERBOKN.
Första Delen,
Öfver

Sjö = Staden
JACOBSSTAD.
Med Wederbörandes Samtycke

Under
OECON. PROFESSORENS och Sw. Wetensk. Acad. samt
Upsala Wei. Soc. Ledamots

Herr **PEHR KALMS**
Inseende,

Öfr. MAGISTER Krantsen
Utgifwen och Jörswarad

HANS HENRIC ASPEREN,
Öfste. börninge.

Den 1 Julii 1763, för midd. i Åbo Acad. Öfre Lärosal.

ÅBÖ / Trykt hos JOHAN CHRISTOPHER FRENCKELL.

KONGL. MAJ:TS
TRO-MAN OCH ÖFVERSTE
VID DESS
LIF-REGELEMENTE TIL HÅST,
SAMT
RIDDARE AF KONGL. MAJ:TS
SVÅRDS-ORDEN
HÖGVÅLBORNE GREFVEN
**HERR PONTUS
DE LA GARDIE,**
NÅDIGE HERRE.

At HÖGA ÖFVERHETENS samt MÆCENATERS gynnande varit en ibland de måst betydande orsaker til samtelige Vetenskapernes samt en rätt Hushållnings upkomst och tilväxt uti et Land, vitna väl alla tiders historier, men i synnerhet tjénar vårt Fädernesland i sednare tider derutinnan för oss til et märkeligit bevis. Et

Et ibland de största bevis häruppå finner man i den i alla tider högtänfede GREFLIGE DELAGARDISKE ÅRTEN, genom hvilken åtgerd, at förtiga annat otaligt den både til Vetenskapernes och Sveriges välstånd bidragit, den Stad och Ort blifvit anlagd och hågnad, hvilken låge, hushållning och öden jag på desse blad sökt enfaldigt afskilra.

Tag derföre, HÖGVÅLBORNE HERR GREFVE, ej onådigt up, at jag i brist på fullkomligare prof af den diupa vördnad och årkänslan, som för HÖGVÅLBORNE HERR GREFVEN, ÖFVERSTEN och RIDDAREN jag hyser, fördrifvar mig allerödmjukast EDERS HÖGA NÅDE tilägna och upoffra detta spåda försök til beskrifningen öfver den Ort, som utom Den HÖGA DELAGARDISKE FAMILIENS hågn, ej ännu vore annat än en ödemark, med ödmjukaste anhållan, det tåktes EDERS HÖGA NÅDE ännu låta dess invånare blifva delaktig af Dess HÖGA NÅD och BESKYDD, ibland hvilka jag råknar för den högsta åra at fa framhårda

HÖGVÅLBORNE HERR GREFVENS,
ÖFVERSTENS och RIDDARENS

Allerödmjukaste tjänare
HANS HENR. ASPEGREN

KONGL. MAJ:TS
TRO-TJENARE och DIRECTEUR
Vid Kongl. Landtmäterie-Commission i Finland, samt LE-
DAMOT af Kongl. Svenska Vetenskaps Academien,
H Ö G Ä D L E

HERR EPHRAIM OTTO
RUNNEBERG,
HÖGGUNSTIGSTE GYNNARE.

KONGL.
TRO-TJENARE och
Vid Lif-DRAGON-
HÖGVÅLÅREVÖRDIGE

HERR MAG. CARL JOH.
GUNSTIGSTE

De höga och många förmoner jag af Herr DIRECTEUREN
och ovärderliga Handledning och undervisning i Vetenska-
samt den Gunst jag sedan min ankomst til Kongl. Acade-
at åtniuta, har ej annat kunnat än hos mig upväcka för E-
venhet. At på något sätt kunna visa min inre böjelse, tager
min skyldighet, uti tillägnandet af närvarande korta beskrif-
komst. Min förmåga sträcker sig ej än längre. Emedlertid
för mine Högtvördade GYNNARES beständiga Vål, alltid be-
derlig vördnad til stoftet framhärdar

HÖGÄDLE HERR DIRECTEURENS,
Samt HÖGLÅRDE HERR

ödmunkaste
HANS HENRIC

KONGL. MAJ:TS
TRO-TJENARE och PROFESSOR
I Historien och Sedo-läran vid Åbo Academie.

HÖGÄDLE och VIDTBERÖMDE
HERR MAG. JOHAN
BILLMARK,
HÖGGUNSTIGE GYNNARE.

MAJ:TS
REGEMENTS - PASTOR
NE Regementet,
och HÖGLÅRDE

BÄCKMAN,
GYNNARE.

under mitt vistande vid Kongl. Landtmäteriet; den trängna
perna jag i flere års tid under Högädle Herr PROFESSOREN,
mien härstädes af Herr Regements-PASTOREN fädt åran
der, Gunstige Herrar, en med synnerlig vördnad upfyld tilgif-
jag mig friheten at härigenom för allmänheten ådagalägga
ning öfver Sjö-Staden JacobsStads Läge, Öden och Up-
skall jag dock, näst et trågit anropande hos Altmakten,
flita mig om at kunna visa, det jag med hög och oförän-

VIDTBERÖMDE HERR PROFESSORENS,
REGEMENTS-PASTORENS

tjenare
ASPEGREEN.

Borgmästarena
Ädle och
Herr **L A R S**
B L O M,

Rådmännerna
Högwärdade och

Herr **MATTHS NYMAN,**
Herr **ANDERS WINSTEEN,**
Herr **CARL**

Jag räknar för et synnerligt nöje, at för de tid efter annan
Academiska Arbete; hwilket jag så mycket mera finner mig
Stad, & jämnväl, genom skrifwelse behagat gjöra mig kunnig
träffat Eder önskan, och fullgjort Eder åstundan wet jag icke;
skänkt tid tillåtit, sökt gjöra de däruti förefallande omständigher
ock för öfrigit räknat för en ära och en angenäm skyldighet, at
där och förblifwer

Herrar Borg-
och samtelige

ödmijcke och
HANS HENRIC

i Jacobsstad

Högskole /

Herr **NATHANAEL
HÄGGSTRÖM,**

Därfammasstädes

Lagsarne,

Herr **ANDERS BIRING,**

Herr **PETTER TELIIN,**

MALM,

mig ertedde godheter, så öfverlämna mine Herrar närvarande förbunden til, såsom utom det at Afhandlingen angår egen om de måsta deruti förekommande Anmärkningar. Huru jag dock har jag så mycket rummet, omständigheterna och en inter Allmänheten begripelige. Så mycket hos mig står, skall jag kunna visa det jag med wördnad och tjenstaktighet, framhåll

mästarens

Rådsmännernes

Hörsommeste tjenare

ASPEGREEN,

AUCTORI,

Laudantur pictores, qui tenues pulvisculos ope penicilli apte adeo disponunt, ut aedes, urbes, nec non integras regiones coram quasi conspiciendas nobis exhibeant. Majorem tamen adhuc in Historicis miramur solertiam, qui, sparsas monumentorum lacinias colligendo, non solum externam formam, in qua adumbranda occupantur pictores, luculenter proponunt, sed etiam in interiora urbium atque regionum penetrant, singulaque, quae ad cognitionem earum pertinent, ita explanant, ut nihil nobis tempore abditum, spatio invium aut loco sit clausum. Latuerant diu fata JACOBSTADII, urbis non tam antiquitatis gloria, quam recentiorum incrementorum numero celebris; quae dum Tu, Clarissime Domine CANDIDATE, elegantissima hac dissertatione exponis, & magnam nobis parvis voluptatem, & Tibi simul facilem ad honores parvas aditum. Ego igitur hanc praetermittere non potui occasionem, quin pro ea, quae inter nos est amicitia, Tibi gratuler eximias ingenii dotes, felices in studiis progressus & lauream tempora Tua propediem redimituram. Faxit quoque Supremum Numen, ut praemia, quae virtuti & eruditioni debentur, brevi consequaris uberrima.

VALE.

C. F. MENNANDER, F.

Företal.

Afsikten med rätt många Academiske Lärdoms
profes utgifwande är wäl egenteligen/ at med
färdighet kunna förklara/ försvara och bewi-
sa någon wiß tilförene bekant sak/ utan syn-
nerligt affseende på andras deraf tilflytande nytta;
men lämpas ännu til sådane omständigheter/ af hwil-
ke allmänheten kunde hämta någon fördel/ så blifwer
nyttan af desse lärda Arbeten mångfalt större. Näst
en sann Gudsfruktan lär kärleken för Fäderneslandet
wara en af de förnämsta skyldigheter för et Lands
Jurwänare; I de Wetenskapen/ hwilke genom egne
och flera observationer samt djupt bokwett skola up-
odlas/ hinnet en Academisk Ungdom sällan göra de
framsteg/ at han deruti kan utgifwa något genom-
mogit Arbete; desz snille-foster är ej sällan et blott ut-
drag af redan tryckte och allmänheten kunnoge skrif-
ter/ oansedt med andre ord ock i annan ordning; nå-
gre nya saker efterletar man därstädes ibland få-
fångt; icke desz mindre kunna de dock åga sin stora nytta.

Men wil man se et fält / därpå mycket ännu är o-
 arbetat / och hwarest mycket nytt samt där det flästa ännu
 obekant finnes och af hwilket allmänheten större
 nytta tillfinter; så gånge han til Söderneslandets Histo-
 riska och Oeconomiska Beskrifningar: där kan hwart
 ställe / när det rätt utföres / framväcka margfaldigt
 nytt och nyttigt. Den Politiske / Kyrko / Lärda, Konst-
 närers och Natural - historien, Naturkunnigheten,
 Hushållningen med alla dess grenar / Läkare konsten /
 jämte flere Wettenskaper ärnä därigenom stort lius
 och märkelig förkofran. Söderneslandets Historie läm-
 nar oss underrättelse om så wäl våra Sörfäders les-
 nadsfätt / efterddömen och fel / såsom ock / om wårt
 Lands fordna och nuwarande lägenhet och bestaffen-
 het. Oeconomien wisar oss wår Hushållning / dess
 framgång och felaktigheternes rättande. Utarbetas
 dessa Ämnen wäl / kunna våra öfningar ej annat än
 blifwa gagnelige för allmänheten / förwarade och be-
 prisade af efterkommanderne / samt andre Wettens-
 skaperne winna under allmän wälmågo sin fortkomst.

J betraktan här af, har jag trodt löna mödan /
 at lämna mine Landsmän en beskrifning om min
 hemort. En kort tid jämte brist på tillräckliga un-
 rättelser rörande dess äldre tilstånd och Oeconomie,
 gör at jag ei nu får framlämna mer än en liten
 början; dock förmodar man det den S. L. med wan-
 ligt wälbehag anser detta mitt ringa Arbete.

af den GamleCarleby som nu äro i Tavastland i S. I.

Om Sochnens ålder och läge.

Sedan Swea Konung ERIC XI, hade genom sin Swä-
ger BIRGER JARL til Bielbo år 1249 brakt det widsträ-
ta Österbotn under Swenska Kronan, indeltes Landet
för Christendomens fortplantning skull, af berörde JARL i 2:ne
Sochnar, MUSTASAARI och PEDERSÖRE (a). Til den förra hör-
de alt det Landet, som i närwarande tid inbegriper Lapfierds,
Nerpis, Ilmola, Storkyro, Lillkyro, Malax, Lappo, Laihela
och Mustasaari Sochnar, med en del af Vöro; men til PE-
DERSÖRE hela norra delen af Landet, ifrån och med en del af
Vöro Sochn (b) til Ryfka gränsen och Lappmarkerne; I bör-
jan af 13 *Seculo* hade redan Kemi och Salo Sochnar skilt sig
derifrån (c), samt 1467 GamleCarleby (d); ifrån Kemi
separertes sedermera Ijo, af Jjo Pudasjerfvi 1641 (e). Från
Salo *Pastorat* skilde sig tid efter annan Limmingo, Uhleå,
Carlö, Sikajoki, Pyhäjoki och Calajoki; ifrån Limingo,
Paldamo, i Kung ERIK XIV tid; ifrån Paldamo, Sotkamo
Sochn 1641 och Cajana Stad 1651 (f) ifrån GamleCarleby
afföndrade sig Lochteå 1580, Cronoby 1601, och Kelviå 1639. (g).

Ifrån Pedersöre hade skilt sig på södra sidan NyCarleby
Sochn 1611 och den delen af Vöro, som hörde under henne i
början af 15 *Seculo*.

Sedermera har Sochnen til innerwarande tid förblifwit ö-
delter; des nuwarande längd ifrån N. W. til S. O. eller i-
från Belrifka Hafwet til Sarijertvi Sochn i Tavastland räks
nas til 20 mihl, samt bredden til 3 å 3½ mihl, gränsande på
västra sidan mot Botniska riken, på den södra mot NyCar-
leby och Lappo Sochnar, på den östra mot Ruovesi och Sa-
rijerf-

rjerfvi Sochnar i Tavastland, på norra mot GamleCarleby och Cronoby.

Nu förekomma i denna Sochn 6 Kyrkor: Jacobsstads bygd 1730. Pedersöre för sig sjelf, bygd som förmenes 1250. Lappajerfvi 1637. Alajerfvi 1752. Evijerfvi 1760. Af hvilka jag nu allenast är sinnad at den Gunstige Läsaren öfwerlämna en Historisk och Oeconomisk Beskrifning öfwer den första eller Sids-Staden Jacobsstad. Vid lågliga tillfällen skall med G. B. det öfriga efter hand framkomma.

(a) Botins Sw. Hist. 4 tidem, pag. 176. Messenius in Scandia illustrata Tom. X. pag. 9. (b) Präpos. & Past. Mathesii Dissert. de Ostrobotnia pag. 84. (c) Ejuld. Dissert. pag. 29. 54. 55. (d) Mag. Jac. Chydenii Disput. om GamleCarleby Sen. Del. pag. 10. (e) Mathesii de Ostrobotn. pag. 40. (f) Se pag. 17. til 26. jemte Chydenii loc. cit.

§. 2i

Om Orsaken til JACOBSSTADS anläggande.

innan jag skrider närmre til ändamålet, är nödigt, at något orda om tillfället til denna Stads anläggande.

Eedan Swea Drottning CHRISTINA på Swenska sidan utdelt de förnämsta fastigheter bland Adeln, kunde ej Österbottn undgå, at ock wara et mål för des frikostighet. Cronoby Sochn undantagandes, woro de öfrige satte under wisse Grefwars, Friherrars eller andre förtiente Adelsmans disposition. (a).

Pedersöre Sochn blef med alla des hemman och lågenbeter At 1652 den 19 Junii tildelt Swea Rikes Ero. Man Riks
Mar

Marschallen och Gener. Fältherren, Præsident. uti Krigs-Collegio och Lagman öfwer Upland, Högwälborne Herr JACOB DE LA GARDIE, Grefve til Leckö, Friherre til Ekholm, Herre til Kåleka, Kida, Hopsal och Rungie, för de långlige, tappre och märkelige Tjenster Han gjort både Drottningen, samt Dess Fader, Kung GUSTAV ADOLPH, och FaderFader Kung CARL IX samt hela Swea Rike; och såsom berörde Drottning hade sig ej allenast bekant Soluens storlek, och Zunes wänarens talrikhet, utan och bemålte Solns förträffeliga hamn; så gafs berörde Grefwe och Dess Mannliga Bröst-Arswingar tillstånd, at anten då, eller i framtiden, därstädes så anlågga en Stad, med försäkring, at på den samma niuta de wilkor, friheter och rättigheter, som andra Swenska Städer i gemen hugna sig af.

I anledning häraf, tänkte berörde Grefwe begynna med anläggningen; men Dess annalkande ålderdom och medfölsamde bräckligheter, samt kort derpå timade död, nödgade Honom at lämna denna omsorgen åt Dess efterlämnade Enke, Grefwinna Fru EBBA BRAHE, boren Grefwe Dotter af Visingsborg, Grefwinna til Leckö &c. hwilken och kort därpå den 27 Oktobr. 1652, lät fullfölja sin Saliga Grefwes *intention*, och befullmäktigade Henrik Tavast, Besallningsman öfwer Dess Gods i Finland och Österbotten, at anlägga den samma, (b) hwilket kort derpå skedde.

(a) Se Math. Disp. de Ostb. p. 5 & 6.

(b) Grefwinnans egenhändig instruction war, 1:o at han, H. Tavast, skulle med det aldraförsta genom en god Ingenieur, låta fundera Staden, (hwilken efter Grefwens Namn skulle heta Jacobsstad) på det bekwämligaste ställe, som därtill wid hamnen kunde finnas, 2:o at til deras behof, som där komma at bo, underläggga Staden 4 à 5 af de näst intil belägna hemman, 3:o at upbygga en Rådhusa, Tullhus, Staquette &c.

Om Stadsens tid efter annan undfångne Kongliga Privilegier, Resolutioner och Confirmationer.

Staden blef i följe häraf derpåföljande året 1653 anlagd, ¹/₂ mil N. N. O. ifrån Pedersöre Moderkyrka, på en torr, sandig, sluttande och nästan på alla sidor af Botniska Hafs-
wägar

Utom des, har och denna Tavast af dito dato undfått följande Memorial:

- 1:0 Ut med all sit werksålla Stadsens fundacion i Pedersöre.
- 2:0 Ut intet tillåta NyCarleby, Boarne drijwa Handel och hålla Marknad i Pedersöre som som för stedt, utan borde de därmed affka, samt påföljande winter utkrässa hwad de kunna hafwa at fordra.
- 3:0 Skulle ej tillåtas desse någon utsteppning ifrån Solnen, eljest skulle deras gods arresteras.
- 4:0 De Skutor, som Pedersöre Boarne kunna hafwa at försälja, skulle til ingen annan, än Borgarena i Jacobsstad aflåtas.
- 5:0 Skulle ingen Bureare i Staden ifrån NyCarleby intagas, på det nämnde Stad ej måtte därigenom aftaga.
- 6:0 Ut Husefolk, som i Pedersöre sig nedsatt, skulle tillsågas at flytta och bygga i Staden, och ej tillåtas på bygden hafwa deras hemvist.

Brefwinnan begick också i samma månad genom sin Broder Pehr Brahe, Grefwe til Wisingsborg, Friherre til Cajana, Herre til Rydholm, Lindholm, Brahlinna och Bogesund; Swea Rikes Råd och Drott, Prezident uti Kongl. Hof, Rätten i Stockholm, Lagman öfwer Wästmanland, BergsDalen och Dalarne, så och General Gubernator öfwer Finland, med Åland och Österboen, samt Åbo Acad. Canzler, at Landshöfdingen i öster- och Norrboen Thure Ribbing blef anhödd, at i bästa måtto wara nämnde Grefwinnans tienare Henrik Tavast, efter ägande fullmägt och instruction, behjelpelig til samma Stads fundacion, begynnelse och upväxt, at icke de andre Städer, eller någon annan, nu eller i framtiden, i någon måtto, måtte tilskynda Staden mehn och försång.

roifarne omgifwen ort, under 63° 41' 6" Pohl högd. 10 $\frac{1}{2}$ mihl norr om Wasa Stad, samt Landshöfdinge-sätet, fordna Kungs Gården Korsholm. 6 $\frac{1}{2}$ mantal af de näst omkringliggande ågor af Kyrkobyn bleswo den samma underslagne tillika med råntorne: hwilke dock sedermera under den stora reduction i Kung CARL XI tid, bleswo til Kronan indragne, och i des ställe Pinnonäs Kungs Ladugårds, bestående af 4 mantals ågor, Staden til utrymme, mullbete, och rântan til Magistratens afönning, bewiljad. (a).

Staden räknas efter den ordning som Städerne nu emellan på Riksdagarne i aktages til den 92.

Hwad des Privilegier beträffar, så bles wid Hennes Kongl. Maj:ts Drottning CHRISTINÆ gifne donation på dens

(a) Stadsens Borgerstap låto redan den 31 Oct. 1658 genom Rådman Paul Kröget, anhålla om tilstånd, at af Borgmästaren i Stockholm, Anders Jöranson, hwilken då innehade denna fastighet, få inlösa den samma, Staden til mullbete m. m. efter den samma war til salu; men som Grefwinnan BRAHE, hielk war i tanka at inlösa den til et Säteries anläggande, bles ansökingen denna gången afslagen. Icke des mindre bles dock Pinnonäs af Jacobsstads Fullmächtig Rasmus Påvaredson den 3. Aug. 1662 inlöser med alla des underliggande ågor, i åker, ång, skog, fiskewatten m. m. i från berörde Borgmästare, Anders Jöranson, och des Wäg Assessoren Johan Lagerkrona för Jacobsstads Juhånare mot 2200 Dal. Koppr. mts löpfilling. Sedermera bles år 1682 den 21 Febr. genom den til reduction auctoriserade commissionens Resolution, Jacobsstads ågare bibehållne orubgade wid deras derå löpte skattättighet, af hwilket dock rântan skulle efter Jordaboken betalas. År 1684 den 14 och 15 juli, utföll wid Ordinar. Håradstinget i Pedersöre Eoln uti Wederbörandes närvaro, behörigt fastebref på berörde gods, med Håradshöfdingenu Nils Klercks underskrift, samt enteligen År 1685 den 23 Oct. och rântan af detta gods, som tilföre ne tillfallit Kronan, af Höga Öfwerheten anslagen til Magistratens afönning i Jacobsstad.

denna Stad, förunt lika Privilegier med de öfrige nybyggde Städer, på Östra sidan, jemte 10 frihets år, för alla utskylder. Sedermera blef wid Riksdagen i Stockholm År 1660 den 21 Nov. under Hennes Kongl. Maj:t HEDVIG ELEONORA, (b) 1673 den 13 Januar. (c) i Upsala 1675 27 Sept. (d) 1676 15 April (e) desse Privilegier bekräftade, och på Stadsens andragne besvär en och annan frihet defutom invånarena förunt, hvilka man för widlystighetens skull, är förorsakad at blott korteligen i anmärkningarna något omnämna.

Men

(b) Staden blef af Hennes Maj:t försäkradt at oturbert få njuta de af Drottning CHRISTINA undfångne Stads privilegierne, och skuddas för NyCarleby boarnes molest, med besallning at wid frihets årens förlopp därom anmäla sig wid Kongl. Commerce-Collegium, hwarest de bästa skulle blifwa i aktagit och befordrat. Sålom och, at jacobstad skulle ensilt behållas wid Pedersöre Söfne marknad, som nu hålles wid Lappajerwi Capell Kyrka, årligen den 21 Sept. Dessutom skulle de det nyttia en oturberad handel, öfver hwilket Ländshöfdingen i Orten skulle hafwa en allvarsam upsyn.

(c) Genom Grefwinnan BRAHES bemedlande, blef Staden ännu 8 frihets år förunt, för all tunga och exaction til Krönan, af hwad namn det wara må, för det Stadsens invånare under warande frihets år, i seigde tiden warit plågade med Båtsmans håll, utgifwit Contributioner, Krigshjelpen, Man'alspenningar, m. m. lika med de andre Städer, hwilket Hennes Kongl. Maj:t, jemte de jämnogoda Privilegierne med de andre Städer wil hafwa så mycket mera stadfast, som Hennes Kongl. Maj:t är förekommit, at där i hela Landet ingenstädes bättre Stads hamn och inlopp finnas och bekommas kan.

(d) På Borgmästarens och Fullmäktigens för jacobstad, Pebr Larsson Ams andragne beswars puncter, har Hans Kongl. Maj:t CARL XI försäkradt och resolverat.

1:0 At Staden förskonas för betalning af innestående resten för då warande och näst förut framslutna året, med försäkran om Conseruation wid Stads rättigheten, samt at forderligast warda benådad och försedd med fullkomliga Privilegier.

Men oaktadt alla des wundne fördelar, hade det dock med alt så när gått kräft gängen, i ihj Hans Kongl. Maj:ts, CARL XI (otwifwelaktigt på de näst gränssande Städens intämnade bestwår på Riksdagen) 1682 lämnade den 6 Decemb. Stadsens Fullmäktig Christer Henricsson Kundskap om, at Staden skulle ödeläggas, och des inwånare flytta sig til de näst grän.

2:o At bringa Staden til någorlunda flor och wälstånd, efterlåtes ej allenast Staden at uphandla all den tjära, som finnes i Pedersöre Sökn, utan förpligtes och tjärucompagniet at af Staden öwärdeligen emottaga den samma tils widare förordnande, blifwande samwål efterlåtit, at denna Stad, icke mindre än de andre Österbotniske Städerna, med annan handel, såsom Bjälkar, Sägbräder, Trån och mera slikt, hos Landtmannen sin näring fritt och obehindrat drifwa och fortsätta må.

3:o Om sökte förskoning uti utlagorne af den uti Staden inköpte jord, läswas, efter inkommen Landshöfdingens relation, all gärdlig willfarihet.

4:o Införwäntas Landshöfdingens yttrande, huru Staden med flere eller då föreslagne $9\frac{1}{2}$ näst omkringbelagne mantal kunde hugnas, och tillåtas eljest at Magistraten til sitt underhåll må niuta så stor del af Bakugns Penningar, Brygg och Slakterie: accisen, samt 10:de Penningen af alt det i Staden ärfwes, som andre Städer i Österbottu åtniuta, med hwilka den skall wara lika berättigad.

5:te Punkten, angår Tobaks-Compagniet.

6:te Tjårhandeln i anseende til Compagniet.

7:o Anbefalles en noga ransaknings anställande öfwer Inspektoren Tawalls för Staden präjudicerliga handel, börande Landshöfdingen altid låta sig wara på det högsta angelägit Staden wid des rättighet emot hwariehanda intrång at conservera och handhafwa.

8:o Samtyckes at Postgången emellan denne och de södre Städer må inrättas.

9:o Angår det Staden bör hos Kongl. Hof-Rätten sig anmäla, af söka rättelse därutinnan, at de ifrån Stads foro blifwit dragne til Landsring.

10:o Angår at Kongl. Maj:ts ej tils widare kan samtycka teglations friheten på Tykland.

gränsande äldre Städer; dock har Hans Kongl. Maj:t Sedermera i regard til den underdånige remonstration, med hwilken Commerce Collegium inkommit, såsom ock för flere andre Considerationer bewiljat Borgarskapet prolongation på 5 år, des förinnan wille Hans Kongl. Maj:t fullkommeligen om JacobsStads och NyCarlebys situation, samt näring och nyttåransaka låta, och hwad fördelar hwardera niuta af Kronan och Hans Maj:t, samt hwad de af sig kasta, hwarefter Hans Kongl. Maj:t wille lämna resolution.

Sedermera blef på Riksdagen den 9 Nov. 1686 på Jacobsstads underdåniga ansöknigar och beswär resolveradt: at så wida Staden sökt blifwa conserverad wid sine undsfångne Privilegier, efter den gifne Prolongation på 5 år, hwilke nu ginge til slut, och de förmålt sig kunna wita, hwad nytta och tjenst Hans Kongl. Maj:t af Staden hafwer, genom Commerce Collegii och Landshöfdingens underdånige relation, samt Kronans räkningar, och om Stadens goda situation, hamit och redd äfwen blifwit betngadt af Skepps Commendeuren CHRISTOPH. VERNICK, samt Skepparen på Kronans Skepp PHILIPPUS, Paul Henriksen Lychten, genom afgifne attester; wid hwilken Stad Kronans Skepp öfwer winteren legat. Wande

11:0 Tillåtes denne Staden äfwen som NyCarleby efter nödtorsten idla och fortsätta Skutbraggerie, allenast at de bygga på Craveel, det de wilja hafwa til sählu.

12. Utsätter at beckbrännerie ansökninaen dependerar af fallande resolutioner öfwer Tiåru Compagnier, och förwises til Kongl. Gen. Commerce Collegium.

13. puncten stadgar, at Spannemål ei må föras af Landet wid hård tid; och af dem som något i förråd hafwer, icke alt för högt til den fattigas förtrick stegrad blifwa, wil Kongl. Maj:t til Landshöfdingen hafwa remitteradt, hwilken härom all behörig försorg bära måste.

rande jämbåd af Allmogén i Sofnen berättadt, at berörde Stad wore dem til hjælp i deras angelägenheter, och utlagors afbetalning: hwarföre Kongl. Maj:t nådigt welat Jacobsstad ännu vidare 3:ne Års prolongation förinna; emellertid skulle Landshöfdingen sig waga informera om denna Stads situation, belägenhet och nytta, samt hos Hans Kongl. Maj:t med underdånig relation däröfwer inkomna, hwarå Kongl. Maj:ts nådige resolution sluteligen följa kunde. Anteligen blef år 1689 den 18 Martii utfärdat Kongl. resolution och Förklaring öfwer Jacobsstads underdånigast föredragne ansökan, genom des utskickade Fullmäktige til Riksdagen, i Stockholm, så lydande: "Efter som denne Staden hafwer underdånigast framwist Landshöfdingens underdånige relation, huru han hafwer efterkommit Hans Kongl. Maj:ts nådige befallning, at underrätta sig om Jacobsstads wils för i Österbotten, samt lägenhet, så ock låtit fatta derpå en afritning; berättandes Landshöfdingen underdånigast de skäl, som äro at considereras wid bemälte Stads conservation, därmed ock öfwerensstämmer det Kongl. Maj:ts Commerce Collegium hafwer för Hans Maj:t underdånigast refereradq om Jacobsstad, och wist gode skäl, hwarföre des privilegier och Stads-rättigheter ej må uphåswas; därför hafwer Hans Kongl. Maj:t nådigt för skäligt ansedt, at som denne Staden är worden benådad med Kongl. Maj:ts nådige Confirmation, den 15 Apr. 1676. så ster det ock nu härmed, at bemälte Stad skall samma confirmation efter des inne"

B 2

hall

14:0 Upskiutes til vidare öfwerläggning ansöknigen om lindring på Fiske och ccis Tull.

15:0 Euru Hans Konglige Maj:t gärna skulle utse för Staden någon hjälp, för den tillämnade Träparks byggnaden, kunde likwäl icke Hans Kongl. Maj:t i anseende til tidernas swårighet der til af Contributionerne eftergifwa.

håll obehindrat njuta til godo, däremot må ingen understå sig bemålte Stad i någon mätto uti des del och rättighet, mehn eller intrång at tilfoga och tilstynda.

Sedermera år år 1721, sedan Staden blifwit af fienden totaliter ruinerad och afbränd, til des åter i stånd sättande 3:ne frihets år förundta för alla Contributioner, Mantals- och skapens- och bakugns-penningar, samt husbehofs accisernes är läggande och Bågmans hållet; Kronan endast förbehållen lilla port-tullen, saltu, tapperian och Tobaks accisen, såsom ock tilstånd, at genom Collecter och Stamböcker öfver hela Riket nödige medel måtte samlas, til publique husens samt Scholans och Kyrkans uppbyggande, hwarom Ordres skulle utgå til wederbörande Collegier, Consistorium Ecclesiasticum i Åbo, som med de andre skulle correspondera.

Den 20 Dec. 1723 blef på Riksdagen resolverat, det skulle Hans Kongl. Maj:t ån tillåta så många frihets år, som til Stadens i ståndsättande fordrades nödigt, såsom ock, at tiderne ej då tillåto den årsfattning de prétenderade, för de 5 Skepp, hwilke fienden 1714 med last, tamp och tyg förbrände; utan skulle därmed tills widare hafwas anstånd.

1727 den 3 Majj har Hans Kongl. Maj:t, så wäl i betraktande af Stadens underdånige föredragaande, som den intercession Cammar- och Commerce Collegium samt Rikens Borgare stånd gjort för de af fienden ruinerade och afbrände Städer, medgifwit ännu 2:ne frihets år, nemligen åren 1727 och 1728, och desutom ännu et frihets år; enligt Kongl. Resolution af den 1 Aug. 1727.

S. 4.

(c) Har Hans Kongl. Maj:t på Borgmästare och Råds samt menige Borgeraskeps i Staden gjorde anhållan, stadfäst och Confirmerat jacobslads friheter, rättigheter och Resolutioner; hwaruti Hans Kongl. Maj:t allenast sig förbehåller, at hwad til Rikets allmänna eller Stadens enskilda förbättring kan finnas för godt, Sjelf förordna.

S. 4.

Om Des swärare Oden och Olyckor.

Såsom jag i föregående § något nämnde om Stadens tid efter annan undfångne Privilegier och förmåner; så följer at i förhet något nämna om des swärare Oden.

At någon sonnerlig olycka öfvergådt Staden för den allment bekante förra Ryska feigden, eller för Kyrö slag, År 1714, är obekant; så framt man ej hiträknar 1:0 de allmänna misfvarter åren 1695, 96, 97, hwilke öfwer hela Landet satte Inbyggarena ur stånd at kunna soucinera sig, och 2:0 de goda recommendationer, hwilka Ny- och Gamle Carleby boarne i Kung CARL XI Tid på Riksdagen år 1682 behagade til Ständerna och Hans Majestät inlämna, til Jacobsstads ödeläggande; hwarom i föregående § ordat är.

År 1714 den 4 Martii funno de förste til denna ort ankommande Ryske partien efter slaget uti Storkyro, sit nöje däri, at utan bekant anledning lägga denne Stad, samt de näst däromkring belagne hemman tillika med Prästgården i aska. Kyrkan, som war något affides, blef denna gången skadad, men på det den ej eller måtte undgå ruin, blef den och den 30 därpåföljande Novembris afbränd. At Inbyggarena ej måtte undslippa deras mordiska hand, afbrändes Stadens Fartyg, hwaraf de af Borgerskapet, som i tid ej bunnit at komma undan, nödgades hålla sig i de näst ikringliggande skogs-trakter dolde, at under hunger och köld afwänta sit öde.

År 1742 om Hösten måste så wäl denna som andra orter i Finland, åter underkastat sig Ryskt ok, under hwilket den och

förblef hela det påföljande året. Dock hade fienden nu bortlagt sin urådliga förra grymhet mot de wärnlöse.

De tid efter annan här timade sig skador m. m. hwilka dock ofta nog gifwit invånarna swåra anstötter, går man så som mindre betydande förbi.

S. 5.

Om Stadens Inrättning och Publique Byggnader.

Hwad sielfwa inrättningen af Staden beträffar, förmodar man den af medföljande grundritning, och förklaring lättare kunna begripas, än genom någon beskrifning.

Ibland de Publique husen märkes först Kyrkan: hwartwid man finner nödigt, et nämligen följande:

I början nyttjade Stadens Inbyggare Pedersöre Sörens Mederkyrka samfällt med Sölne Allmogen in till 1691, då den förra Stadskyrkan af Biskop JOHAN GEZELIUS i Febr. månad blef inwigd, och nämnd CAROLUS; den wär anlagd på samma ställe, där denne senare nu å Chartan eller grundritningen utfatt finnes. Til des bygnad blef en Collect af Åbo och Wiborgs siff onslagne af Hans Kongl. Maj:it i Halmstad 1678 den 1 Martii.

En Kläcka af 1 Skeppnds 9 Lifsunds wigt, giten af Mästern Michsæl Bader i Stockholm 1690 blef Kyrkan skänckt af Rådsmannen Christer Henriesson Holm, samt Casseuren och Handlsman Anders Granroth.

År 1691 bestältes en större Kläcka af 3 Skeppnd: 3 Lifs: 10 Stålpunds wigt, genom betödde Christ. Henr: son Holm, som

som blef af Bader guten och inlöst för Jacobsstads räc-
ning. (*).

Alle Kyrkans tillhörigheter, blefwo wid Ryssens ankomst
1714 afförde. Kläckorne blefwo och då nedtagne och på Skeps-
holmen wid Stockholm öfwer segde tiden genom dåwarande
Tullnårens Johan Berglinds föranstaltan förwarade; Kyrko-
skuden blef genom Norrbotten til Luleå Stad afförd, öfwaft
för hwilken Stad ungefärligen $1\frac{1}{2}$ mihl wäg, å Ahlyiks hem-
mans ågor den blef i Kistor inlagd, nedgrafwen och confer-
verad. Den ännu lefwande Handelsman Herr Olof Öman,
som wid nedgrafwandet warit tillstädes, afhämtade dem wid
fredens återställande År 1721.

Stads Förelamlingen war då åter, sedan Ryssen i aska
lagt deras Kyrka, twungen at samfält med Pedersöre Allmoget
berwista GUDstjensten i Sockens ModerKyrka, intil år 1731,
då nuwarande Jacobsstads Kyrka, som är af trä med kors-
byggnad och sirligt torn midt uppå, blef den 11 April nyfnäm-
de år inwigd af afledne Proosten och Kyrkoherden därstädes
Mag. Andreas Degerman, befullmäktigad därtill af Högwörd,
Herr Biskopen LAUR. TAMMELIN.

Utom den förra Kyrkans skrud och tillhörigheter, hwilke ännu
äro i behåll, har i senare tider behörige Måsksjortor, Häf-
war, Bärkläder, Silfwer och Silles bälten, m. m. tid efter
annan af Stadsens Ledamöter Kyrkan blifwit skänkte.

Kyrk

(*) Hwad Kyrko-skuden angår, så skänkte Prosten Lars Preutz, och
och Fru Sata Jörans dotter år 1692 til Altaret en Silfwerkanna
af 48 Pods wigt; i senare tider är dessutom en Kanna gifwen utaf
Glasmästarens Olof Enquists Wika om 46 lod. Håradshöfdingens
Tavastiermas Fru Maria Rosendahl förårde 1693 til Kyrkan en
Oblat Aff af drifwit arbete om $24\frac{1}{2}$ Pod Silfwer; År 1696
skänkte Rådman Christ. Hentz son en förgylt Kalk och Paten,
om $31\frac{1}{2}$ Pod.

Kyrkogården är af tillräckelig widd, omgifwen med en ansenlig stenvmur, wid hwilken på södra sidan en wacker Kläckstapel är sammanbygd, med genomgång til Kyrkan.

GUDstjensten härstädes underhålles af Kyrkoherden i PEDERSÖRE och de 2:ne Capellaner, som äro wid Sotne Kyrkan.

Sedan Stadens *fundation* hafwa följande varit här Kyrkoherdar:

1. Mag. SVEN VEGELIUS, tilförene Theol. Professor i Åbo, sedan General Probit och Kyrkoherde härstädes, dog hastigt af någon olycklig händelse, hwartil han dock sjelf (som orden i Kyrkoboken lyda) varit wällande, samma år som staden funderades.

2. CAROL CANUTI VESTZYNTHIUS son til Professor Vegelius, ändrade sitt Tilnamn efter Vesterfunds hemman i Kyrkobyn, hwilket de af ålder ägt; war tilförene *Sacellan*; lefde ej länge.

3. ELIAS MARCI HAMNIUS, Sacellanens Hamnii son i Vasa, tilträdde Pastoratet 1657, dog 1660.

4. Mag. LAUR. JOH. PREUTZ, Ost. Goth. Präpos. & Past. dog 1692. Under honom blef Kyrkan i Staden bygd.

5. Ef

ibland Kyrkans öfriga prydnad och tilhörigheter blef en stor Liusstaka, stående i Choret, på afledne Borgmästarens Nils Wendelii graf, af des Fru och Lifarswingar skänkt 1709; des högd är 5 alnar och 7 tumm, samt bredden öfwer Liusplåtarne och piporne, som äro 7 til antalet, 5 alnar. År 1694 blef af Sacell. Jacob Westzyntius och des interellenter en Liuskrona skänkt af 2:ne omgångar pipor. En dylit, om ej något större, blef skänkt af Rådman Erasmus Hansson, och Handelsmannen Michael Marcus son 1691. Rådman Henr. Rajj och And. Granroth med interellentor hafwa 1692 förätrat en Liuskrona af 2:ne omgångar. Johan Arvids son förarte 1695 en Krona af en omgång. 1693 blef en dito skänkt af Handelsmännen And. Granroth och Henr. Rajj. En annan dito af Sacellanen Jacob Westzyntius. (Alla af Messing).

5. Efter honom följde AND. PETRAUS, först Phys. och sedan Theol. Professor i Åbo samt Kyrkoherde i Nådendahl; men sjuknade på dit resan, i anledning hvaraf han reste tillbaka till Nådendahl, hwarest han kort derpå aflonnade.

6. Mag. JOH. GEZELIUS, förra Probsten Preutzes Mag, blef därpå Probst och Kyrkoherde. Dog i Stockholm 1714 på Riksdagen.

7. Nobilis Mag. PEHR TIGERSTEDT Extr. Theol. Professor i Åbo, och sistnämnde Probstens Gezelijs Stuf Mag, fick därefter Fullmagt härpå; men kom för fiendens infall skull aldrig hit, utan blef under flykten Probst i Tuna i Hernölands Stift.

8. Mag. ERIK FANT, först Sacellan, sedan Pastor 1719. Kom ifrån flykten 1722, blef Probst följande året, och dog år 1729.

9. Mag. ANDREAS DEGERMAN, Rector Schol. Cathed. Aboëns. 1703, flötkade undan Rossen till Sverige 1713. Rector Scholæ i Västerås 1716. Åter 1722, Rector i Åbo; och 1730 Pastor och Probst i Pederöre, dog 1752.

10. Mag. GABRIEL ASPEGREN, Collega Sup. i Vasa Trivial Schola 1740. Conrector 1747. Rector 1749. Pastor härstädes 1754.

E

Ibland

Debutom blef en på Altaret stående Liusstake med 4 pipor skänkt af Handelsmannen Christ. Wikar i GamleCarleby 1693. 2:ne Lius- armar af 3:ne pipor hwardera wid Predikstolen. 2:ne armar af 1 pipa fästade i wäggen; och debutom 14 st. Liusplåtar af Måsfing, äro wid särskilda tillfällen blefne förärte.

En svart Sammets Måshake med silfwer Galloner år 1693 skänkt af Rådman Johan Arvedson. En grön Måshake af Dammass frad med Gull Galloner och Broderingar skänktes till Korkan 1705, af Borgmästaren Nic. J. Wendelius, som år 1692 förvärdt et Rött Sammets Altareklåde, med Silkes Frankar. m. m.

Öfver Saccellanerne hafwa följande varit:

1. Ericus Isaaci Surhill.	2. Petrus Lundinus.
3. Mag. Joseph Mathesius.	4. Joh. Henr. Tavast.
5. Jacob Carolus Vestzyntbius.	6. Hans Preutz.
7. Johan Rivell.	8. Mag. Eric Fant.
9. Johan Vendelius.	10. Elias Teliin.
11. Laur. Gallenius.	12. Gustaf B. Granroth.
13. Benedikt. Cederberg.	14. Johan Beneaisti Cederberg.
15. Zacharias Dahl.	16. Mag. Michaël Lithovius, 1755.
17. Anders Bange, 1757.	18. Mag. Gab. Holmuad, 1759.

§. 6.

Det nuvarande Rådhuset i Staden blef, sedan det förra war afbränd, upbyggd två våningar högt, samma tid som Kyrkan, samt sedan rödmåladt; bestående af 12 rum eller afdelningar; Ambetsrummet är hwitlimmat och med tjenlige tänkespråk utsiradt. En förteckning finnes här på ena väggen, öfwer de Landshöfdingar, som varit i Österbottn sedan 1440, til antalet 26, men huru pålitelig den är, wet man icke. Uti Tornet finnes et godt Uhrwärf, som ifrån södra, wästra och norra sidan wisar timmarne, med tilhörig kläcka; spizen af Tornet är med en sirlig förgylt stierna utsiradt. (*)

Sta

(*) Öfver Rådhuset förwaras 2:ne gröna Siden Bonor: å den ena, som är mycket gammal, ses i hörnen 4 granater, som ur 3:ne rör gifwa eld ifrån sig, förmodeligen skänkt af Fundatorerne, emedan den utwisar De La GARDISKE Wapnet uti en stor krans af silwer löfwerke. Leijonet är gyldigt, och står där öfwanföre med förgylte bokstäfwer, JACOBSSTADS Wapn. Uti hörnen af den andra Bonor

Stadens Cavallerie består af 24 man, svagt klädd i blå Uniform, med Gull galonerade Hattar, samt annars behörigen equiperade. Infanteriet är 75 man och nyttia blå uniform.

I denna Stad hafwa följande, sedan dess anläggning, förwaltat Borgmästare Ambetet:

1. JACOB JOSEPHSSON.	2. PEHR Larsson ALM.
3. NICOLAUS WENDELIUS.	4. BIRGER CYGNELL.
5. ELIAS HAMNIUS.	6. CARL BORGERUS.
7. SAMUEL BRINCK.	8. JOHAN STRA DELLE.
9. är den nuvarande, Herr NATHANAEL HÄGGSTRÖM, som med mycket beröm förestått denna syster sedan år 1750.

Deß nuvarande Rådman äro:

1. Herr Maths Nyman.	2. Herr Insp. Anders Biring.
3. Herr Handelsm. And. Vinsten.	4. Herr Petter Teliin.
5. Herr Handelsman Carl Malm.	

Casseurs syster förwaltas af Herr Sigfrid Olstrand, hwilken och tillika är Postmästare.

Afsdnings Staten härslådes år af Kongl. Maj:it utfärdad, den 8 Julii 1689, hwarest

	Dal.	Silf mt	Dre Pen.
1 Borgmästare tillägges	200.		
5 Rådman à 20 Dal.	100.		
1 Notarie som och är Casseur,	80.		
1 Fiskal, som jämwal är Waktmästare	13.	10.	13.
1 Stadstienare	13.	10.	8.
1 Klockställare	13.	10.	16.
Til Publique bygnader och reparationer	40.		
Til extoord. utgifter, såsom papper, bläck, postpengar, ljus, wed ic.	20.		
	480.		

nan står med förgylta Bostifver C. G. R. S. med Gyllene Kronor öfwer hwardera; midt uppå syns en mindre Krans, af gyl-

Til bemälte Stats afönning föreslogs nedannämnde medel; för hvilke efter den författade instruction och reglementet, årligen skulle reds göras. Nemligen: Åker-skatten, Ny-åker, Mullbets-pengar, Källare-friheten, Källare-arrande, Handels-genandten efter wanligheten, contributioner eller förskotts-penningar, Bod-hyra, Burskaps-pengar, Tomt-bren, Torg- och Stånd-pengar, 10:de penningen af dem, som resignera sit burskap: utom des åt och Magistraten, enligt fordom Landsböfdingen DIDRIC VRANGELS immission under den 3 Aug. 1680 i följd af Kongl. resolution af den 21 Sept. 1675 4 punkt til låtit, at framgent minta til sit underhåll obehindrade 10:de penningen af det arf, som utur Staden årfwes.

Ibland de Publique bygnader här finnes är vidare Scholhuset, hwarest årligen en wacker myckenhet ungdom undervis i sin Christendom, samt börje-grunderne til Latinska språket, såsom och Historien, Geographien m. m. Underwisningen är i närwarande tid anförtrodd *Comministern* Herr Lars Galenius. Til Scholehuset, som nu är under byggnad, hör och en därunderliggande tomt.

Widare förefommer här Stadsens Wåg- och Måtare hus, samt Malare bodar, försedde med wigter och måhl låst til; i wåghuset förwaras Stadsens spruta, med des slang och tillbehör.

Staden har 3:ne Tullar i S. O. och NV; Tullporten til den förstnämnde blef å nyo upfatt wid Hans Kongl. Maj:ts ankomst til Finland 1752, med genombrutne portar. På norra sidan, som wätter mot Staden, är Hans Kongl. Maj:ts Höga Namn i Gull inbundet under en Konglig Krona, jemte åminnelse

---

distt Löf-merke, och förmodas denne wid något Högadeligt tillfälle af Höga Öfwerheten blifwit hit skänkt. Utom desse äro här en Handpil, 2:ne Järn Canoner, samt 2:ne Trummor.

nelsen af det datum Hans Kongl. Maj:t for förbi. På södra sidan är Stadsens Wapn med 4 brinnande granater. Dens ne är otwifvelaktigt en den tåckaste Tullport man finner i Finland.

Swad för öfrigit Stadens Privato hus beträffar; äro de alle af trä, uptimrade af grof Furu til $\frac{1}{2}$ af 2:ne wåningar, gemenligen med brådrak, eller ock med takwed och nåsiver betäfte.

Antalet af matlagen är innewarande år 142.

§. 7.

Om Climater och Folkets tiltagande.

Öbland andre store förmoner, med hwilka denna ort af naturen är begåfwad, råknas billigt, at den ligger under et sundt climac; omgifwen med rena och friska Källwattn, samt åger en af de ljuswaste prospecter. Wästra och N. V. sidan af Staden omgifwes af friskt Hafs wattn; de låga skär och kulruga holmar, hwilka här och där af naturen i en behagelig ordning ses strödde, och om Sommartiden med Löfffog och Blomster äro öfwerwyrne, kunna ej annat än lämna inwånarna rena det nöje, andre genom kossamma anläggningar twinga sig til; På Södra och Östra sidan omgifwes den af bebygde och upådlade högder, sirlige skogstrakter, fiskrike insidar, samt tåcka gråsbewyrne dällder.

At pest, och andra swåra farsfoter gjort denna Stad någon skada, har man sig ej bekant, oansedt flere af de här näst i kring liggande orter därast ofta nog blifwit swårt ansatte.

Folkets tiltagande, och flere härstädes personers ansenliga ålder, äro ojäfaktige bewis til ortens sundhet; utaf Stadsens Kyrko Tabeller finnes, at på de 12 sista åren 120 personer

blifwit tillöfte, eller at de föddes antal så mycket öfverfkitit de dödas; De, hwilke öfverkommit barna åren, inom hwilken wanskötseln ofta afhänder mångas lif, hafwa, där de annars fört en måttelig diæt, gemenligen kommit til hög ålder. At så så mycket tydeligare begrep om folkets årliga tillökning härstädes, medföljer följande Tabell.

År	Födde		Döde		Summa		Antalet		
	Manl.	Qwinl.	Manl.	Qwinl.	Födde	Döde	Manl.	Qwinl.	Summa
1750	14	16	11	17	30	28	271	320	591
1751	20	13	13	10	33	23	280	322	602
1752	17	14	18	16	31	34			
1753	18	14	14	6	32	20			
1754	14	22	10	9	36	19	280	341	621
1755	22	18	9	10	40	19			
1756	16	21	24	28	37	52			
1757	22	14	11	6	36	17	284	334	618
1758	23	14	12	9	37	21			
1759	23	16	17	14	39	31	315	347	662
1760	22	17	13	10	39	23	332	356	668
1761	16	19	24	19	35	43			
1762	21	19	7	9	40	16			730
Summa	248	217	183	163	455	345			

Anmärkning.

Såsom Summan af Stadens Innewånare för första året eller 1750, befinnes varit 591; i hwilken Summa barn och tjen

tjenstefolk jämväl äro inberäknade; hwilke til det närmaste utgöra $\frac{2}{7}$ af Innewånarena; Eå förhåller sig folkets tillökning, eller öfverskottet hwarmed de föddas antal öfverskiuter de dödas, på 12 år, nemligen 120, så til Wårdarnes och Wårdinnarnes antal, hwilket supponeras til det närmaste wara $\frac{1}{7}$ af summan 591 = 197. Eåsom 3: 5, och följakteligen skulle, om denna 12 åra folkökningen togs såsom et medium, eller om man supponerar folket innom hwar 12:te års tid, så mycket ökas, efter 20 års tid folket ökas dubbelt, eller antalet af de årligen födde barnen, wara lika med antalet af Föräldrarne, och efter ungefär 70 år, skulle Inwånarena i Staden wara dubbelt mot de nuwarande; men ju mera Inwånarena i en ort ökas, desto större måste med tiden det årliga antalet af de födde wara, och följakteligen bleswo folket innom färre, ån de utsatte åren, dubbelt. Desutom såsom det redan genom urådliga rön är wißt, at de föddes antal i Städerna sållan så mycket öfverskiutit de dödas, som de på Landet boendes, hwilket dock här kan wisas, så slutas, at denne Stad är i et ansenligt tiltagande, efter det ringa antal af Innewånaren den inne har.

Utaf åren 51 och 56 finner man, at de dödas antal wida öfverskiudit de föddas, hwilket härrört utaf Kopporne; hwar af Koppornes skadeliga påföljder ögonskenligen ses, och hwad Koppymningen kan bidra til folkets förökande, m. m.

§. 8.

Om Stadens Politie, Naringar och Klådebonad.

Enligt Stadens undfångne Privilegier, består deras förnämsta handel och naringefång uti trähandel och Skogs producter

Åfeters förytttrande på Stockholm, besynnerligen af Skepps-
werke, tjära, beck och bräder.

De förmyndare bygga på de här omkring i Skåregården
liggande byggnings plazer til salu årligen en anseelig mycken-
het Fartyg, gemenligen Rang och Snauskepp, på craweel,
enligt Kongl. resolution på Stadens besvär wid Nilsdagen
i Upsala, den 27 Sept. 1675. Förleden winter blefwo här
stådes 10 stycken Fartyg bygde til salu.

Til Skepsbyggerie åger denna Stad så mycket mer til-
fälle och beqwåmlighet, som skogen i öfre delen af Soken,
där den ej genom förmycket swediande, och flere skogs-eldar
skulle ruineras, wore därtill nog tillräcklig, och ned förten ge-
nom Ala - Lappa - och Evijärfvi Träst, Elle Alf och Skåre-
gården är ganska beqwåmlig.

Defutom är ock troligt, det en wattuledning med dräge-
lig kostnad kunde öppnas emellan Elle Alfwen och Savolaxska
watnen, hwarigenom wirke tillräckeligen til bägge Lånens stora
fördel kunde nedföras och nyttjas. Hwarom mera i Soken
beskrifningen skal ordas.

Dansedt Staden ej får drifwa någon handel med flere
än Pedersöre Sokenes Inwånare, icke des mindre afskepes
här dock årligen öfwer 10000:de Tun:r Tjära, 7, 8 å 900
Tunn:r Beck, en anseelig myckenhet Bräder, Plankor ic.
Exporterne härifrån Staden, wore förledit år, enligt Tull-
specialerne 894 Tun:r Beck, 12 Tunn. Beckolja, 12725 T.
Tjära, 10 $\frac{3}{4}$ Fat Tran, 1 Fat Perma, 725 $\frac{1}{2}$ tolst halfbotin
Furu-bräder, 22 halfb. Gran d:o, 154 tolstet ånkla Furu-brä-
der, 82 d:o Gran-bräder, 4220 st. Zuhldtar, 1895 st. hand-
spakar, 232 $\frac{1}{2}$ Lisp. Smör, 187 Lisp. Talg, 8 Lisp. Ost, 28
st. oberedde Algs-hudar, 5 st. d:o Kalfskin, 10 Timmer grå-
werk, 13 Tunnor salt-kött, 30 $\frac{3}{4}$ Lisp. tort kött, 116 oberedde
Kohudar, 86 alnar Dräll, 996 alnar fint Lårst, 246 samnar
Bidrt-wed, utom flere andre persedlar til mindre wårde.

Här

Häremot afhämtas ifrån Stockholm sållan annat än Salt och Tobak, om icke något Järn, Cattuns stycken, nålar, finstor och dyligt: hvaraf ock inge öpne bodor här finnes; därföre de omkring Staden liggande Herrskaper årligen nödgas från Stockholm beställa det de af krydder och framvaror behöfwa til sit hushåll; Et oäfsagtigt tecken til en sparsam hushållning, at ej lesrva i yppighet, och yfwas af lånte fiedrar; Innan fort lærer man se dem af egne planteringar kunna hålla sig Tobak sjelfwe.

De mindre förmögne, föda sig anten som Handtwerksmän, (a) Båsmän, eller idka de Fiskerie, Åker och Ängskötsel, samt Skeppsbygge. Såsom denna Stad är måst af sådane stenbackar omgifwen, som innehålla tjenlig Åkerjord; så hafwa ock Borgarskapet, i synnerhet de senare åren, lika som råslat med hwarannan, at upädla de samma, ånskönt med mycken kostnad; Stenarne hafwa til Gårdes, gårdar blifwit använde. (b)

Ängar hafwa de ock, så mycket Stadsens Ägor och snäfwä Mullbete tillåtit, intagit; men som de på långt när til deras Boskaps underhåll öfwer Winteren ej äro tillräckelige, weta de med synnerlig färdighet betjena sig af rörs skärande, Löfs brytande, m. m. igenom måst hela Solnens skåregård; De hafwa ock småningom intagit wisse för dem beqwåmlige Holmar, ibland hwilka en wid Prästegården Marcus Ehrshol-

D

m:n

(a) Såsom Gull-Smeder, Kopparslagare, Grof- och Klein-Smeder, Stråddare, Stomakare, Snilkare, Swarfware, Linwärfware, Körfnärer, Glasmästare, Murmästare, Blockmakare, Skepps-quartersmän, Repslagare, Båtmakare och Tunnbindare, med flere, hwilka dels äro utom städ, och dels lyda därunder.

(b) Således har Herr Borgmästaren Lars B'om, låtit wid de nyf af honom uptagne Åkrar upläggga sten-gårdesgårdar til 606 alnars längd. Rådman Matts Nyman 1158. 4:o, Rådman Carl Malm

men kallad, lär wara den indrågtigaste, hwarest de anslagt en otrolig myckenhet af Lador, i hwilka Winter foder för Boskapsen samlas, och wid behof afhämtas; ehuru Landtman ej tycker så särdeles om desse deras uprättade hö Magaziner. (c)

Skog hafwa de på sina Ägor ganska litet, dock weta de utwägar, at få tillräckligt wed öfwer wintern.

Sin Boskap föda de öfwer Sommaren wid sine Fäbodrar, och Fären på Får; med geta Skötseln hafwa de ei funnit sin räkning; men Swin Creatur har med mera fördel här welat fort.

Fiskerie idkas af dem något, men kunde säkert med mera fördel updrifwas, i sonnerhet med Siken, som efter gjorde försök warit nog fördelaktigt, om icke et alltför högt pris på Saltet skulle afhålla mången därifrån, och den glupske Skålhunden ei så ofta behagade besöka och wittja deras nät: om han låte afnöja sig allenast med fisken, wore skadan drägelig, men han finner sitt tidsfördrif afwen däri, at snärja sig i nätet, och riswa det sedan i tras.

Huswåfnader af Bomulls tyg och Lårster idkas och updrifwes i hwart hushåll, så, at Lingarns wåfnader begynner öfwersändas til salu på Stockholm.

Tobaksplanteringar har ock här kommit i bruk, och tycks med all den fördel kunna idkas, som på andra ställen.

Träd och Kryddgårdsskötsel blir ock hos dem mera allmän, men affättningen ringa.

Et Beckbruk är här inrättadt efter hög wederbörligt tillstånd, år 1754. til en beckpanna af 40 Tunn. rymd.

Näst

---

390. Handelsman Olof Mel'berg 390. At icke förtiga, det ock de öfrige af Borgarskapet i senare tider låtit wid nöjsjorde Åkrar uprätta anseelige sten gärdesgårdar, hwilke de ärligen öka. Dem til wälsförtjent beröm, och androm til efterdömme, kan ock nämnas, det af de ringare Borgerskapet i Staden, Jöran Hällman och

År 1761 förledit är utförlig, på gjord ansöknin, privilegium för en inrättning af Tobak-spinnerie: huset til Tobaks Fabriquen är nu under byggnad.

Hwad Stadens utgifter til Hans Kongl. Maj:et och Kronan beträffar, så är tillsammans 1923 Dal. Silf:mt, til Stadens förbindenheter upgår innewarande år 1500 Dal. d:o Mynt, tillsammans 3523 Dal. Tull, och accis-medlen utgöra för år 1762 tillsammans 3412 Dal. 19 Ore 6 Penn. samma Mynt.

Hwad Inwånarena selskve beträffa, äro de allmänt fallne för idoghet, nykterhet och sparsam lefnad. Idoge i sine gjöremål, måttelige i mat och druck, samt nyttja aldrig prunkande kläde-drägt; et wist teku til deras goda hushållning är, at de aldrig nyttja det, som öfvergår deras wilkor, som annors i wår

D 2

Anders Grönberg hafwa ensamma upbrutit ansenlig Åker, och den omringat med 600 alnars lång och ansenlig mur. En Radman Nymans Åker af 2:ne tunnors uti de, är omgifwen i mur med 600 alnars mur. Det utgår samman af de omkring Staden uprättade sten-gårdesgårdar öfwer 7700:de Sw. alnar.

(c) Stadens hitintils af Pinnoas inuehafde 4 mantal är enligt Landtmätaren Johan Pehrsön Gaddas i juni månad 1693 förskatade uträkning öfwer Jacobsitads ågor, inalles 39 spannlund och 7 kappl. gammal åker, samt 54 spannlund 3 $\frac{1}{2}$ kappl. ny d:o, tillsammans 134 spannlund, 3 kapplands Åker, samt således är, medan et gammalt spannlund förmodeligen innehåller 16 kapplands åkerjord, med 192 och $\frac{1}{2}$ skattlåg eller parmar Hd.

Hwaremot utaf Erost J. Garzens sammandragning af Chartre beskriwningen öfwer Stadens ågor uprättad år 1754 befinnes at Staden nu åger 52 Tunulund, 19 $\frac{3}{4}$ kapplund gammal åker, 42 Tunulund 31 $\frac{1}{2}$ Kapplund ny; tillsammans 102 Tunulund 18 kappland. Utom hwad sedan är upodlat, samt 237 och $\frac{3}{4}$ parmar Hd. Wålle således Stadens ågor i affecude på sedde upodlingar, af åker och ång, wid snart blifwande skattläggning ansenlig gen ökas.

I vår tid blir nog sällsynt: Deras mat och dryck består ej i utländske kräseligheter; i Riken behöfwa ej taga del i deras Högtids klädnad, eller matkarne hos Perlerne och Chinenserne arbeta för deras gångkläder; deras handel, afwel och åker förder dem, samt linne, ylle tyger och påsar conservera bättre deras hälsa, i en kulen nord, än den konstigaste Siden och Bomulls drägt; häraf följer, at de kunna aflåta sine egne waror utan at tarfwa synnerligt af andra; öfverskottet gör dem förnögna, förmögenhet och fördel orsakar drift och lust, hwaraf lättian och wårdslösheten förgår, samt antalet förmeres af de närans de lemmarne. Detta lefnadsfatt är otwifwelaktigt orsaken därtill, at Stadens Handlande af sin ena Sökn är mäktig at hålla jämn, om icke öfwer, wigt med de nästgränsande Städer, hwilke dock äga hwar, ifrån 5 til 10 Sochnar at drifwa handel med.

Hwad Stadens Ungdom angår, upfostras den icke i lättian och weklighet, utan så snart åldern medgiffwer, underwises de i nödigt läsand, och wänjes tidigt til nyttigt arbete, alt efter deras böijelse.

För öfrigit äro Innewånarena redelige, hjälpsamme, wälmenande och wänlige.

§. 9.

Om medel til Stadens uphjelpande, samt Dess efter förmodan nog betydande skäl til at få blifwa delagtig af Stapelfriheten.

Til Stadens upkomst och förkofran synes näppeligen något annat medel kunna upgiffwas, än hwad som skulle lända
sam

samtelige Städerne i Österbottn, Allmogén därstädes och hela Riket i gemen til werkelig nytta, och genom hwilkets förnekande, intil denna dag ögonsefentligen upodlingar i wist affeende blifwit försummade, allmän brist på Folck i Landet härördt, des hårliga Furu Skogar, medelst swedjande, blifwit ödelagde m. m. Jag menar den i alla tider begärte och ständigt besstridde Seglacion på Utrikes Orter, eller Stapelsfriheten.

Huruwida flere, eller de Projecterade 3:ne Stapelsstäder i Österbottn, wore oumgångelige, lämnar man; men aldrig kan den sanningen fördunklas, at en är i Landet oumbärlig. (a) Hwilkén såkert efter andre Ortens Exempel snart skulle omskapa det widsträckt och obebodda, men dock frugtsamma Österbottn. Tages et sundt Climat, beqwämt Läge i anseende til de fringliggande orter, samt god hamn, såsom oumgelig för den ort, där Stapelstad skal anläggas (b). Är lätt bewist, at ingen af de Österbottniske Städerne finnes så tjenlig til Stapelsfrihets åtnjutande, såsom Jacobsstad (c). Climaten är här ibland de sundaste, hwarom tilldorene i § 7 är omrört. Läget är midt i Lanet, 3:ne städer äro söder och lika många norr om, mot sydskanten belägne; 16 mindre Söknar finnes på den norra och 12 större på den södra, så at antalet af de förre Söknarnes inwånare, är i jämnwigt, med de senares. Gamle Carleby Stad ligger $3\frac{1}{2}$ mil på norra sidan om Jacobsstad belägen, samt NyCarleby 2:ne d:o på den södra; hwar och en af Uhleå och Christina, samt Brahestad och Wasa

D 3

Stä

(a) Den som med upmärksamhet gifwer öft på den twungna handeln i Österbottningarne södra med Stockholms Handlande, finner lätt nödvändigheten därpå, at förtiga annat. Huru ganska dyra måste icke alle Utländska waror blifwa, som köpes från tredje och fjerde handen, då de annars kunde fås från den första?

(b) Climaten för Inwånarnas hälsas bibehållande och förbättringen; Läget för en beqwäm och lika kostsam åtkomst för samtliga Landets Inwånare; samt Hamn för Handelsens skull, på hwilkens godhet Lan-

Städer hafwa ock nästan lika; är Wasa något närmare än Brahestad, så är den ock större; ändteligen är ock längden til gränsoerne mot Wästerbotten och Björneborgs Låhn nästan lika.

Hamnens like i anseende til utloppet och ankarställen, söres förmodeligen såfångt wid någon Stad i Österbotten. Utloppen, hwilke finnas flere, alt efter Fartygens storlek, äro frie från grund och klippor, samt ankarställen säkra, flere, och kunna aldrig ansättas af storm och owäder.

At lämna allmenheten så mycket tydeligare begrep, så wäl om ortens sufwra läge, såsom ock om Hamnens tjenlighet för en Stapelstad, aflämnas en Charta, Tab. II. så wäl öfwer des Skåregård, såsom Hamn, Ankarställen, Skeppsleder, Nån

dets winst ej lites dependerar. Wid en Hamn af swårt och farligt inlopp, är transport omkostningarne dyra, Fartygerre altid underkastade olyckor; Landtmannen belastas med swära inlopp of alt hwad han til sin förnödenhet ifrån Stapelstaden behöfwer, Saltstuppen blifwa genom des obe wämligheter lätt forlorade, och betages samtelige allmogen den förman de borde äga af Stapelfriheten i sit Land.

(c) Hwad ih'ea beträffar, är hamnen swår, orten lågländt och aflägen; samt den äfwenturliga qväreken måste altid Passeras. När hamnen undantages, gäller det samma ock om Brahestad: Gamle- och Ny-carleby ligga wäl midt i länet; men deras hamnar äro långt tjentigare för Lastbåtar, än för Utlänkska Skepp; skulle ock en Utlänninge göra sig mödan, at anställa en resa til dem, oansedt han ock sluppe tillbaka ofskadd, wille han swårilgen wäga på den andra.

Om ingen annan orsak wore i wägen för Wata stad, wore det nog, at hamnen är aldeles otjänlig; skulle ock Staden flytta sig öfwer half mihl närmare hafsbandet, hwilket näppeligen låter gjöra sig, är icke des mindre inloppet farligt; samt ankarställen utsatte för stormar och et oppet med klippor uppyllt tilskötande Haf.

Christinæ stad äger goda ankarställen under Staden, men inloppet öppet och orcut, samt ligger aldeles affides från länet.

Rågångar, Wattnets diuplek, i Skeppslederne, såsom ock Inwånarens Namn på Holmarne, och grunden; Hwilkken Charta jag för Gravveurens härstädes nyligen timade dödsfall skull wäl ej strax hunnit få färdig, men den skall med det första, wil GUD, följa.

En Affskrift följer ock af den beskrifning och måtning, som förleden Winter, ifrån den 28 Marcii och följande dagar efter Landsböfdinge Ämbetets i orten utgifne Ordres blef förrättad öfwer Jacobsstads Segelleder och Stadshamn, i Fullmäktigens för NyCarleby Stad, Herr Borgmästarens JOHAN BRINKS', Rådsmännernes i Jacobsstad Herr *And. Vinstens*, och Herr *Carl Malms*, Handelsmannens därstädes Herr Olof Mellbergs, och Styrmannens Abr. Bremers närwaro, af ExtraOrd. Landtmätaren Herr JONAS CAJANUS. (d)

De uti affskriften åberopade ställen igenfås efter de utsatte Bokstäfverna på Chartan, Tab. II.

Skul

(d) Först förekom Byggnings platsen Lit. A på kringslutne Wattungeholmen, hwarest större och mindre Fartog byggas, som på 11 och 12 fots djup kunna utgå. Därefter observerades hamnwiken, lit. B hwarest Fartygen ligga wid utbyggde bryggor på 10 och 11 fots Wattu på lös grund; sedan desse Fartyg wid omnämde bryggor blifwit lastade til 10 fot, slottas de gent emot eller litet framom lit. C och där blåst lasten til 11 och 12 f. wid medelmätigt Wattu, hwarest de förskaffas utom Hamnen, til lit. C som kallas Storoll Notwarpet, hwarest ankore grund är af en fjerdels eller halfolns gyttia, med Lergrund under, där de fullastias til 18 å 20 f. Wattu, dådan Fartygen segelfärdige kunna afgå, å den å Chartan utmärkte Ledsten, lit. D, efter kosa NTV; men uti farvattnet förekomma sandörs Remmare Lederne, som Lit. F utwisar, hwarest 15 f. Wattu är öfwer remmaren, och 22 f. på bägge sidor, hwarifrån åter samma kosa toges utan för remmaren; Widt u. på redden Lit. E gent emot Greggöven eller Märageundet, där Fartygen kunna antra på 30 34 å 35 fots Wattu; In-

Skulle Stapelfriheten, som utaf de anförde skäl ej utan orsak förmodas, vinnas, kunde Staden genom Nya Borgare til Ahlholmen utwidgas, wid hwilken större Fartyg med Last kunna ankra; hit hade också Zuvånarena från alla kanter i Öster-

nom prickningen på Chartan, Lit. G är en sten och grund utan för Korsgrunder, utan för hwilket grund befans 20 å 22 f. Watten på östra och norra sidorne, ifrån Lit. E til H uti VNV är enligt fulmåltiges uppgifwande och gjorde förökl, kosan efter 33 å 34 f. Wattens diup, då den afbrötes emellan Måsståret och Rasgrunder til dess Rejsarkubben Lit. I passas mot tjockaste stogen på wästra udden af Helsingör Lit. K hwilket sker uti Lit. O hwarifrån i samma stamhåll S: S: V: til dess Störpaskar Lit. L öfwer södra udden smarar emot Pederöre Byrkostorner, då kan kosan ut til söds tagas wästan an, eller ifrån Lit. M til N, bese ytterligare därom Chartan, hwilken krökning gjordes i anseende til de emellan denne och den näst norrom liggande segelleden, warande blinda steniga grund, eller så kallade Klackar, som nu icke i anseende til isens tjocklek emot Hafsbandet, kunde upwisas, hwilke ej eller äro belägne til hinder i farwatnet och ligga grundare, 9, samt diupare 12 å 15 f.; ifrån öfswannande Lit. O seglas och uti rent Wattu i N. V. T. V. til dess Lit. I Rejsarkubben med norra udden, och högsta kullen af Måsståret Lit. P gjöra uti Q en linea, som sedan fölies til Kallsten Lit. R synes uti fullt norr, då kosan som för nämt är, blir wästan an.

Den redan omrörde V. N. V. kosan ifrån Lit. H kan och dessutom fortsättas til T där segellederne åtskilja sig, den ena således, at antingen igen stamhället Lit. P. i. Q. igensökes, eller at kosan midt för Rejsarkubben Lit. I, ställes directe V. T. S. efter Lit. U til dess Kallsten lit. R kommer i fullt norr, och så ända ut til söds. Ifrån Lit. T til W är kosan V. N. V. emellan Lit. R Kallsten, och Nygrundet lit. S; då kosan straxt tages i fullt wäster, på Solmön och Sjederågg; lit. R Kallsten är tämmelig stor och slät med branta kanter, som ständigt synes upp om Watten, utom 2ne smärre stenar, hwilke stundom i mindre Watten wisa sig, och sträcket därifrån i öffrigitt en stenklack, som Chartan utmärker, under 6 å 8 fots diup.

Til S Nygrundet är et merendels slätt grund, ständigt under watten, afstigit til widden i gjordligaste måtto på Chartan, det grundaste där en sten ligger, är på honom 3 å 4 f. Watten, men inkom kanter.

sterboeten, bekvämliga inlopp både inom och utom fjärs; allt efter
 Fartygens storlek.

ne af grundet 5 à 6 f. och i branten af 40 och 42 f. ifrån lit. T
 fortsättes äfwen, som förut nämnt är, kofan til lit. V. och så observeras
 wid farten genom Öresundet, at Fartyget ställes i en linje med Key-
 farkubben lit. I och Tegethällan lit. X på inre sidan wid Sälvingören
 och när man träffar midt emellan Louenshällan lit. Z i NNÖ til des
 man passerar midt emot den på högsta stället af samma Land warande
 sten lit. Y, därest då märkes at et litet stengrund under 4 à 5 f. wattu
 ligger i sundet til en tredjedel af wattnet nära Selsingören, och två tre-
 diedelar ifrån Sälvingön. Lit. (a) tills vidare, som å Chartan ses ut-
 märkt, hwarest ärligen remmas, så at man kan passera grundet på bå-
 da sidor uti 50 à 54 f. watten; straxt norr om lit. (a) antages wida-
 re kofan i N.N.V. til något stycke utan för Wätholmarne, då den se-
 dan ändras til söds efter behag

Swad angår Rommare, så äro de efter ugiftwande pliktade, och
 med wanligt tecken * å Chartan utmärkte på sina ställen, och kunna se-
 gellederke emellan utgrunden än vidare mera säkre göras, genom ut-
 sättandet af en tunna, på hwardera ändan söder och norr om Nygrun-
 det. Den å Chartan utsatte segelleden, är innom des prickning säler,
 til utnämnt fot tahl af diupleten och wattugrunden, som södra åt far-
 wattnet, äro til deras diup å Chartan satte utom leden. På alla vei-
 glade och pliktade ställen, har man sunnit isens tjocklek, wara 3:ne f.
 och har måt eller pliktningen stedt jämt med öfre isbrönet. På Chartan
 finnes särskilte diupletar, observerade, innom prickningen eller leden högst
 til 60 och ei mindre än 22 f. utanför Storoll Norwarpet. Dessu-
 tom uptogs efter Fullmäktigas århindran, följande segelleder enligt
 Commissions Landmätarens Herr Nils Rærings öfwer Skåregården här-
 omkring författade Charta, nemligen ifrån lit. C Storoll Norwarpet
 emellan Storsandören och Carlholmen samt Kullut och Lillsandören
 utåt farwattnet, likaledes emellan Ablgrundet och Greggören. Wi-
 dare ifrån Redden til E ligger et farwattn, lit. (b) som löper inåt
 Skåren förbi Pirils landet ut til utloppen af Elle och Parmo Elfwer-
 ne efter hwilke som flyta hit ner i Skåregården wid påf tre tierdedels
 mil, nedföres Tiära, Bräder, Timmer och Skeppswerke m. m. Efter
 hwilken led äfwen nybygde Fartygen ifrån åtskilliga Skeppslager hit
 til Staden ankomma. Vidare och ifrån samma farwattn wiler en an-
 nan led lit. C inåt Cronoby och Gamle Carleby Skåregårdar; äfwen
 för smärre och nya Fartyg. Uti lit. E börjar farleden til lit. (d),
 som är diupare och löper igenom den så kallade Wästerfierden Eugmo-
 Serdummen och Kästöfwerden, hwarest den samma stöter med leden

Och i fall, efter förmodan öfning kunde för Tavastlän-
ningen genom landsryggen emellan Saarijerfvi Wattnen och
Esse Ålfven, som löper igenom hela Pedersöre Sochn, vint-
nas, kunde en stor del af Tavastland hit, nedföra sina wa-
ror, bägge Länen til ejringa fördel.

På det Sockne allmogem måtte så mycket lättare, utan at
resa kring Permo landet (N:o 8) och Kråkholmen (N:o 4)
kunna komma med sine varor til Staden, tycks den igenom
Staden löpande Canalen til Grannabsundet wid Prästegår-
den;

ut. C strätt norr om Hästö staten, och följer således som redan är
nämt in i förrområde Skäregårdar. På västra fjerden gent emot
Sammören, afbrytes ifrån leden (d) efter (e) ända ut at sidn genom
den så nämnde Röpmanströmmen; i öfrigit kunna ock mindre Far-
tog passera Öresundet, efter leden i genom Stockö Sundet (f) eller
Nyhamnen (g) in i Gamle Parleby Skären hvilke alla näst öfswannäm-
de segelleder och ställen, hålla emellan 6 7 å 8 f. Watten. Därefter
erhindrade jacobstads Fullmäktige at de ut at Hafvet antagne och
utmärkte stambåll egenteligen tjena för inkommande Fartogen, samt
at en god Ankar botten finnes på alla ställen, så snart man kommer
innom Utgrunden, men med all säkerhet ligga Fartogen frie för
författningen innan för Wäspåres och Öresundet, som nog ses af
Holmarnes belägenhet å Chartan allestädes efter segelleden samt hela
farvattnet hvilket består, som redan nämt är, af jämn gottjebotten och
lergrund. I öfrigit påmint ock Fullmäktige huvuledes förrättningen
nu stedd, å en tid då genom den länge continuerade nordliga vinden
Wattnet nu så blifwit förminskat och nedfallit, at isen ligger an-
sefligt lägre än Wattenbrynet, ordnadt plågar så Sommar tiden,
Åfwenledes yrade Fullmäktige at Skeppslederne som af Chartan
skäjes här äro stora, ock af sådan belägenhet, at söfarande alt efter
som de så norr eller söder på Wattnet, kunna söka och finna säkerhet
i Skäregården, med alla wäder som blåsa turom samt med S O och
fulle Östan, således kommer man efter wanligheten med S O södra far-
vattnet innan för Wäspåret på säker ankar grund. In på ankars t-
ningarna i Öresundet norr ifrån trädker man med fullt Östan wä-
der alt ungefär icke längre ifrån Staden än en mil Chartan en mil
och 166 alnar linea recta, eller ock ifrån Stadsens hamn B til Öre-
sundet efter segelleden i och en fjerdedels mil; så at wadden ällenast ef-
ter de öfrige 3 fjerden af Compallen eller landwädran emellan de näm-

Den, så kunna uprättas, utan stor kostnad, at man med båtar därigenom beqvåmligen kunde framkomma; och är det icke många år tillbaka då det skedde, oansedt det nu af wanfördel är tåmmeligen igen grodt.

Wid denne Beskrifning torde den Gunstige Läsaren sakna et och annat, som til äfventyrs tienat både Stadens Historie och Oeconomie til närmare uplysning; men den korta tiden jag fått betjena mig af til dess utarbetande, jämte trångsen på Trycket har twungit mig at hålla medelwägen.

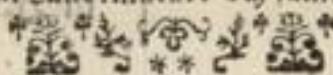
Imedertid hoppas jag, at den Gunstige Läsaren alt til det bästa uttyder, och icke föster sin upmärksamhet så mycket på orden, at icke mera på saken och sanningen, hwilket skal upmuntra mig, at med det försia i linset framgiffwa, hwad jag wid lediga stunder samlat, angående beskrifningen öfwer följande delarne af Pedersöre Sökn.

Ände på Första Delen.

De S och O utestånnga söfvaranden ifrån denna wallen. Och kunna Fartygen däremot utlöpa ifrån reddan E med alla Östliga wäder til och med fulla sydliga och nordliga windarne. Ötterligare oppade Fullmäktige huruledes de ansågo måsskåret P såsom ögande en god bårhamn och således tjenligast til Lots plats, för ut och ingående Fartygen. För öfrigit påstodo Jacobsstads Fullmäktige, at ehuru Landtmätarens ordres ej directe innehålla, at utröna om Stapelstads plan och utrymme m. m., så wilja de dock hafwa detta infört huruledes å Carlholmen lit. (hg) ges fördelagtig lägenhet at inrätta skepswarf, hart öfwanförre 12 å 15 f. diup, samt at twärt emot på andra sidan af farwattnet å Stadens fasta land ligger den så kallade Ahlholmen; hwarunder enligit charta 22 f. diup, let befants, innom prickningen, samt at den är bewuren med granskog af stenig och sand grund, afhåld på alla sidor, hwarå, som charta lit. (hm) utwisar, är tjenligt utrymme til Stadens utwidgande, i den händelsen söga öfwerheten kunde i nåder finna för godt, at medgiffwa Stapeln.

Anteligen yttrade sig Fullmäktige ifrån bägge Ståderne, huruledes de nu efter skedd mätning och prickning, besunnit denne Stadens situation och omständigheter wid farwattnet wara mera förmonliga än uti de för Jacobsstad under den 21 Februarii sst welne författade och til Walborne Herr Lagman och V. Landshöfdingen wid sammanträdet i GamleCarleby ingiffne motiver blifwit förebratte, i anseende hwartil de förbehöllo sig, at sedan för rättningen i GamleCarleby för sig gått, och blifwit ändad, så efter skedd jämsfördelse angående fördelarne Ståderne emellan, å högwederbörlig ort inkomma, med sine erhindringar.

Således wara förrättat och efter upgiffwandet besunnit, inhyga tid och ort förefrefue, Commis. Landmätare och samtel. Fullmäktige.

Tecknens Utttydning

På

CHARTAN TAB. II.

Num. 1. Jacobsstas Låge.	40 Lill Grundörn.
2 Kirthomen, hwarest Sjö-tullen är belågen.	41 Rönkäret. 42 Gaddarne,
3 Ahlholmen b. m. 4 Kråkhölmén.	43 Högön. 44 Bods Darne.
5 Bakk och Labak örn. 6 Hällor.	45 Lösskäret.
7 Nilssas örn. 8 Permo Landet.	46 Hamuörn.
9 Beckbruket på Diurgården.	47 Bergör. &c.
10 Fasta Landet af Kyrkobyn.	48 Hällör.
11 Pirile Öd.	49 Grästungorne.
12 Stora Bertluöro Måställe.	50 Lill Håstkär.
13 Lilla Bertluör. 14 Får Holmen.	51 Kalförs Håspan.
15 Stora Lyfvarholmen. 16 Lilla d:o	52 Tohmans grunder, härifrån går Rålinien emellan Lärmo och Eugmo til N:o 53 Stora Håstkäret, och vidare til 54 Korskäret, samt sit til 55 Lång Skatan; därest åfwen Cronoby med Gamle carleby Solnar sammanslida.
17 Måragrundet. 18 Gräggör.	56 Eugmo Landet, här är ock 12 hemman med 1 öde.
19 Stora Sandörn. 20 Lilla d:o.	57 Eugmo Strömmen.
21 Röringhällan och Kallutörn.	58 Laxgrundet.
22 Bredskäret.	59 Banholmen.
23 Ådön, här fins Prober sten.	60 Horsholmen.
24 Måstkären.	61 Bockholmen.
25 Kasgrundet, hwarest en Båk är.	62 Fiälholmen.
26 Rautfall.	63 Köpmansholmen.
27 Rålinien emellan Jacobsstad med Kyrkobyn och Lärmo ifrån Keisarkubben 1 til N:o 12 Stora Bergluör.	64 Tallkäret.
28 Åfwen Rålinie emellan Lärmo och Låplax. 29 Gloikären.	65 Björkholmen.
30. Rålinie emellan Lärmo och Cronoby Soln.	66 Mindre dito.
31 Lärmo Ön, bebödd af 12 hemman. 1 öde.	67 Lusörn. 68 Stora d:o.
32 Brändörn, med Hara, Del- och Granholmen.	69 Tallkäret. 70 Tallkärs örn.
33 Rifön.	71 Skräckskäret.
34 Stora Furuholmen.	72 Espkäret. 73 Högörn.
35 Lilla dito.	74 Wargholms Refveln.
36 Wikaholmen.	75 Rålinien emellan Eugmo och Gamle Carleby, ifrån N:o 55 Lång Skatan til Diupörarne, och så vidare til Hass.
37 Tiuförn * Svinörn.	
38 Rishällan.	
39 Slutchällan.	